

Uniwersytet Rzeszowski
Instytut Pedagogiki
Katedra badań szkoły
i społeczeństwa zmediatyzowanego
ul. Ks. Jałowego 24
35-010 Rzeszów

Rzeszów, 2024-01-18

ks. prof. UR dr hab. Janusz Miąso

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Kamili Rączy „Medialne obrazowanie dylematów etycznych. Studium analityczne komunikowanych wartości w wybranych serialach nowej generacji”, napisanej pod kierunkiem naukowym Ks. Prof. dra hab. Michała Drożdża i dr hab. Katarzyny Drąg UPJPII.

Ocena merytoryczna

„Nowe technologie całkowicie zmieniają sposób, w jaki ludzie posługują się pięcioma zmysłami, sposób w jaki reagują na zjawiska, a przez to całkowicie zmieniają formę ich życia i kształt społeczeństwa”. /Marshall McLuhan/

Mediatyzacja, immersja, czyli „zanurzenie” współczesnego człowieka w świat mediów zwiększa się praktycznie z każdą chwilą, w sposób niezwykle złożony, dynamiczny i z ogromną szybkością. Ciągłe więcej komunikujemy się w sposób zapośredniczony medialnie, drogą telefonii komórkowej, internetowej, na portalach, forach, blogach a także obrazujemy, przeżywamy a także kształtujemy naszą rzeczywistość poprzez nowe formy jak nowej generacji seriale telewizyjne, które mnożą się w tempie ekspresowym, wprost trudnym go ogarnięcia i nadążenia. Mediatyzacja, jeden z najpotężniejszych procesów medialnych i zarazem społecznych, edukacyjnych (Dylak), dotyka praktycznie każdego, może być pełna blasków i równocześnie pełna cieni, szczególnie właśnie w wymiarze etycznym.

Doktorantka w bardzo dobrej pracy „zanurza” nas bardzo mocno we współczesność i jej potężne wyzwania, głównie związane właśnie z mediatyzacją, czyni to w sposób bardzo

profesjonalny, wielowymiarowy, a zarazem etyczny i moralny, akcentując głównie świat ludzki, indywidualny i społeczny, szczególnie świat przepotężnych wyzwań moralnych i etycznych.

Dlatego zaraz na początku pragnę zaakcentować i pochwalić bardzo duży trud badawczy Doktorantki, związany z oryginalnym pomysłem badania neoseriali telewizyjnych, szczególnie zagranicznych o bardzo dużej oglądalności i bardzo mocnym oddziaływaniu na kształtowanie świata wartości i swoiste modelowanie zachowań indywidualnych i społecznych

Problematyka badawcza została postawiona jasno, merytorycznie a także wskazując na właściwy, wysoki poziom trudności dla pracy doktorskiej, pragnę szczególnie pochwalić aktualność problematyki.

Samo zjawisko seriali i neoseriali telewizyjnych w życiu społecznym i indywidualnym jest zjawiskiem starym i nowym, badanym, ale ciągle wymagającym badań, które rodzi nowe potężne wyzwania społeczne i etyczne, ponieważ to właśnie tam współczesny człowiek prezentuje na ogromną skalę, swój świat – modelując i ucząc równocześnie innych i siebie prawdy o człowieku i jego nowych wielowymiarowych przepotężnych wyzwaniach, także związanych z całym spectrum wyzwań radosnych i smutnych zarazem - ambiwalencja.

Konstrukcja pracy jest właściwa dla prac z zakresu nauk o komunikowaniu społecznym i mediach a także etyki mediów, gdzie przestrzenią badań jest przestrzeń medialna, a konsekwentnie także głównym przedmiotem badań pozostaje jednak człowiek, tym razem człowiek obrazujący swój świat etyczny i uczący siebie i innych jak żyć, funkcjonować, myśleć i działać w totalnie nowej potężnie zmediatyzowanej rzeczywistości.

Praca składa się z bardzo obszernych i mocno nasyconych wieloaspektową treścią pięciu rozdziałów, które stanowią logiczną, konsekwentną całość – najpierw trzy rozdziały teoretyczne poświęcone najpierw filmowemu obrazowaniu i komunikowaniu rzeczywistości, następnie serialom jako przestrzeni odwzorowywania rzeczywistości w perspektywie genologiczno – funkcjonalnej a następnie jako narzędziu komunikowania wartości w perspektywie etycznej, następnie rozdział metodologiczny i rozdział analityczny, spójne ze sobą, bardzo bogate w systemowość i treść jako prezentacja wyników badań własnych a

także swoiste resume w ostatniej części, gdzie Doktorantka dokonała obszernego posumowania.

Rozdział pierwszy stanowi bardzo dobre wprowadzenie w problematykę pracy, gdzie zaakcentowano najpierw trafnie medialny obraz rzeczywistości, następnie specyfikę obrazu jako komunikatu i komunikacji filmowej, następnie funkcjonalność obrazu, film jako potężne narzędzie obrazowania świata, gdzie zaakcentowano takie bardzo ważne kwestie jak prawda przekazu filmowego, między realnością a fikcją a także ważną społeczną funkcjonalność filmu w perspektywie aksjologicznej. Dobrze, że zwrócono uwagę także na recepcję przekazu filmowego.

Rozdział II obszernie i bardzo wnikliwie poświęcono samym serialom, który to rozdział zawiera wszystkie merytoryczne składowe z elementami klasyki gatunków medialnych a także bardzo nowoczesnymi procesami jak platformy streamingowe i fandomami.

W tym rozdziale zdefiniowano serial w ujęciu gatunkowym, przywołano rys historyczny serialu telewizyjnego, dokonano precyzacji strukturalnej, podział i charakterystykę seriali a także nowoczesne media i bardzo ważny kontekst społeczno – kulturowy seriali.

Rozdział III bardzo ważny dla pracy i dla człowieka i społeczeństwa to super ważna perspektywa etyczna, gdzie zaakcentowano aksjologię jako teorię wartości, fundamentalny i uniwersalny wymiar wartości właśnie w komunikowaniu a także bardzo ważną perspektywę personalistyczną, w której osoba jest bezcenną wartością i normą w etyce komunikowania. Kolejne punkty to ważna funkcja etyki w kształtowaniu i normowaniu ludzkiego etosu a konsekwentnie takie ważne kwestie jak dobro i zło w perspektywie sumienia jako bezpośredniej normy etycznej w tworzeniu i odbioru seriali. Bardzo ważna kwestia, która została zaakcentowana to normatywno – deontologiczny charakter etyki w kontekście sytuacji problemowych, dylematów etycznych i sytuacji granicznych. Konsekwentnie także dokonano analizy współczesnych seriali jako medialnych obrazów wartości i dylematów etycznych a także zaakcentowano serialową edukację etyczną w wychowaniu do wartości.

Całość teoretyczna, to mocno pogłębione studium potężnych etycznych wyzwań współczesności jakie czekają dziś na człowieka, każdego, w przestrzeni permanentnej mediatyzacji, potężnej ikonosferyczności a zarazem dylematów etycznych i tęsknoty za

wartościami, gdzie jeszcze bardziej profesjonalne przygotowanie edukacyjne i etycznej jawi się jako konieczność chwili, co zostało także zaakcentowane.

Rozdział metodologiczny rozprawy został właściwie skonstruowany dla prac z zakresu nauk o komunikowaniu społecznym i mediach. gdzie poszczególne punkty stanowią merytoryczną a także chronologiczną uporządkowaną całość. Punktem wyjścia jest cel pracy, hipotezy i metody badawcze, może należało w tym obszarze mocniej wyakcentować problem badawczy, ale przejrzystość problemowa jest satysfakcjonująca.

Następnie zaprezentowano analizę zawartości w kontekście badań ilościowych, analizę dyskursu w kontekście badań jakościowych, teorię narracji, wywiad ekspercki pogłębiony a konsekwentnie organizacja badań własny.

Następna bardzo obszerna i dobrze wieloaspektowo dobrana i zaprezentowana część pracy to szczegółowy opis bardzo obszernego materiału badawczego, którym są neoseriale.

W rozdziale V, który szczególnie zasługuje na pochwałę i uznanie, ze względu na ilość materiału badawczego (283 odcinki, 29 sezonów, 2018 – 2022), gdzie w bardzo pogłębionej analizie, trafnie wybranych i zaprezentowanych neoseriali, dokonano takich ważnych i niezwykle aktualnych kategoryzacji jak wartości w strategiach i działaniach politycznych – polityka w serialach, instrumentalizacja wartości religijnych w przekazach neoseriali, aksjologiczne wyzwania nowych technologii – nowe technologie w serialach, komunikowanie wartości ludycznych i hedonistycznych w serialach a także wartości merkantylno – materialne w kontekście wartości rodzinnych.

Wszystkie analizy uczyniono w sposób pogłębiony, nowatorski a zarazem jako pogłębione studium komunikowanych wartości w perspektywie potężnych etycznych wyzwań, które pozostają niezwykle ważne dla kondycji ludzkiej. Analizy uczyniono z wielkim namysłem i zarazem swoistym przesłaniem etycznym i pedagogicznym.

Kolejna część to bardzo obszerne podsumowanie stanowiące swoistą klamrę i wyniki badań, gdzie bardzo dobrze zobrazowano wyniki, następnie dokonano cennych konkluzji w obszarze dylematów etycznych a konsekwentnie zsyntetyzowano wiele wniosków, które są cenną lekcją komunikowanych i kształtowanych wartości lub antywartości w przekazach medialnych, bo ostatecznie za produkcję, przekaz i percepcję odpowiada człowiek, zaakcentowała trafnie Doktorantka, który cały czas porusza się w przestrzeni etycznej i kształtuje lepszy... bądź nie... świat realny i wirtualny w którym wszyscy żyjemy.

Bardzo obszerne zakończenie, także zawierające trafne wypunktowane konstatacje stanowiące cenną konkluzję, zawiera wielkie przesłanie troski o świat mediów, gdzie Doktorantka pragnie skłonić do refleksji, aby neoseriale, które jak każdy przekaz medialny modelują myślenie, zachowanie i działanie, mobilizowały nieustannie do troski o bogaty świat wartości człowieka w wymiarze indywidualnym i społecznym i całe ekosystem, aby wzmacniać kreatywność dla lepszego etycznie świata.

Bibliografia dysertacji jest bardzo obszerna, aktualna i merytorycznie dobrana i wykorzystana z zakresu nauk o komunikowaniu społecznym i mediach a także nauk społecznych, w tych bowiem niezwykle dynamicznych obszarach nauki jaką są aktualnie nauki o mediach, ważne aby być mocno osadzonym w niezwykle dynamicznej teraźniejszości.

Cenne są aneksy zawierające klucz kategoryzacyjny do badań oraz kwestionariusz wywiadu.

Pytanie do dyskusji

Dysertacja jest bardzo bogata w analizy wybranych wartości, uczyniono to trafnie i z namysłem, czy można było jeszcze jakieś dylematy etyczne wyeksplikować na podstawie neoseriali?

Ocena formalna

Dysertacja jest spójnym i koherentnym oryginalnym konstruktem, gdzie jasno i precyzyjnie postawiona problematyka badawcza, jest konsekwentnie zgodna z całą procedurą jej analizowania, rozwiązywania i wnioskowania a także postulowania.

Widoczny jest bardzo dobry warsztat naukowy i staranność Doktorantki, zarówno w stawianiu medialnych i zarazem realnych trudnych skomplikowanych i bolesnych dylematów etycznych, ich analizowaniu, oraz poprzez dobrą hermeneutykę, logiczny dyskurs, rozwiązywanie problemów i podsuwanie wskazówek z zakresu nauk o mediach i etyki mediów. Bibliografia wskazuje na gruntowne poszukiwania Autorki dysertacji.

Całość pracy jest wykonana bardzo starannie pod względem językowym, stylistycznym i graficznym.

Konkluzja

Wnikliwe studium dysertacji Pani mgr Kamili Rączy pozwala postawić jej wysoką pozytywną ocenę i podkreślić duży wkład badawczy w nauki o komunikowaniu społecznym i mediach a także etykę, filmologię, pedagogikę medialną, medioznawstwo a także osobiste badawcze zaangażowanie w podjętą problematykę a także pragnę stwierdzić - swoistą troskę o świat nowych mediów, szczególnie w super ważnym wymiarze etycznym, teraźniejszości i przyszłości i stwierdzić, iż zdaniem recenzenta, spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim, które są podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora.

Wobec powyższego, recenzent zwraca się z prośbą do Księdza Dziekana i Wysokiej Rady UPJPII o pozytywną kontynuację przewodu doktorskiego.

ks. prof. UR dr hab. Janusz Miąso

